

EN TIDNING FRÅN
SVENSKA KYRKAN SOLLENTUNA † NUMMER 6 OKTOBER 2016

KYRK+ PORTEN

Saknar dig!

LJUS I
MÖRKRET
LÄS MER OM
ALLHELGONA-
HELGEN

Mirakler ger hopp
i mörkret SID 4

Sorgen har flyttat
ut på nätet SID 8

Möt danske munken
Theodor SID 12

Redaktör: **Helene Holmström**
kyrkporten@svenskakyrkan.se

Ansvarig utgivare: **Lasse Svensson**
lasse.svensson@svenskakyrkan.se

Nummer 6, oktober 2016

Årgång: 57
Upplaga: ca 29 000
AD och grafisk form:
Andreas Lindström, september
Vinjett: Erik Uppenberg
JG Communications
Distribution: Postens gruppförändelser
Omslagsillustration: Pia Koskela

Utgiven av

Svenska kyrkan Sollentuna
Box 13, 191 21 Sollentuna
Tfn 08-505 513 00
Besöksadress: Sköldvägen 10
svenskakyrkan.se/sollentuna

INNEHÅLL

”Ett mirakel är när det oväntade inträffar”

Läs mer på sid 4

8.	Sorg på nätet	14.	Luthers arv lever än idag
10.	En präst och en mammut	15.	Tanzaniablogg
11.	Slutspurt för miljödiplomering	16.	På gång i höst
12.	Möt danske munken Theodor	20.	Kyrkoherden har ordet

Foto: Kim Dehlén

Lika begravningsavgift för alla

Från 1 januari i år betalar alla i Sverige med beskattningsbar inkomst lika mycket i begravningsavgift. I Sollentuna blir det en höjning från 10 till 24 öre per skattekrona.

Men det är först i nästa års deklaration som detta blir synligt på skattsedeln, berättar församlingens ekonomichef **Ann-Marie Molneryd**.

– Det är en slags Robinhoodskatt och det är bra med en solidarisk utjämning. Annars skulle vissa församlingar i glesbygden få betala mycket mer.

Det är riksdagen som tagit beslutet och Svenska kyrkan gör detta på uppdrag. Undantagna är Stockholm och Tranås där kommunerna har ansvar för begravningsverksamheten. **KP**

Foto: Magnus Aronsson

Kontroll av gravstenar på kyrkogårdarna

Under hösten 2016 genomförs kontroller av gravstenssäkerheten på Sollentuna kyrkogård och Silverdals griftegård. I de fall då gravstenen inte uppfyller säkerhetskraven kommer graven att märkas upp och gravrättsinnehavaren att kontaktas via brev. Om gravstenen bedöms vara en stor säkerhetsrisk kommer den att läggas ner.

– Dessbättre har vi inte haft några olyckor i Sollentuna på grund av att gravstenar har välts, men det har hänt på andra ställen i landet, säger Wilhelm Landréus, förman på Silverdals griftegård. Det är gravrättsinnehavarens skyldighet att se till så att gravstenen inte är en säkerhetsrisk. **KP**

Skriv till Kyrkporten

Vad tycker du om Kyrkporten?
Tyck till, skriv och berätta. Ge
oss ris eller ros. Tipsa om
ämnen du vill att vi tar upp.

Svenska kyrkan Sollentuna,
Kyrkporten, Box 13, 191 21 Sollentuna
E-post: kyrkporten@
svenskakyrkan.se

KYRKPORTEN TRYCKS PÅ MILJÖVÄNLIGT
PAPPER AV EDITA BOBERGS SOM ÄR
ETT KLIMATNEUTRALT FÖRETAG

Svenska kyrkan
SOLLENTUNA

Tänd ett ljus på nätet. Mer än hälften av alla svenskar söker sig till en kyrkogård under allhelgonhelgen för att tända ett ljus. De som inte kan besöka en kyrkogård kan istället tända ett ljus på kyrkans digitala bönewebb be.svenskakyrkan.se

På Facebook kommer man att kunna se en film i 360° från en kyrkogård vid allhelgona. Det är ett sätt att göra det lättare för människor att uppleva kyrkogården och göra den tillgänglig för fler. **KP**

ETT ORD FRÅN REDAKTÖREN

Allhelgonahelgen hjälper oss att minnas våra nära och kära.

Sorg behöver ritualer

På alla helgons dag smyckar vi de dödas gravar med blommor och tänder ljus för att minnas.

Allhelgonahelgen 5–6 november är en av de få högtider och gemensamma ritualer som lever kvar i vårt sekulariserade samhälle. Även för den som inte beskriver sig själv som särskilt troende.

För tusen år sedan infördes alla helgons dag för att fira helgon och martyrer. Idag är det en dag som hjälper oss att minnas våra nära och kära.

Att sörja är personligt. Vilka blommor vi väljer och hur många gravljus vi tänder är individuellt.

Men man behöver inte vara ensam. Alla som besöker Silverdals griftegård och Sollentuna kyrkogård bjuds på kaffe, muffins, musik, värme och gemenskap.

– Det brukar gå åt 450 kaffekoppar men vi har långt fler besökare än så. Vi öppnar vid tio och har öppet hela dagen, men de flesta kommer mellan fyra och sex på kvällen då det är mörkt, berättar **Wilhelm Landréus**, som är förman på Silverdals griftegård.

Sollentuna kyrkogård, som har många fler gravplatser, har samma erbjudande och brukar ta emot omkring 2 000 besökare.

För att göra kyrkogården så vacker som möjligt sätter man ut ljung, ljus och marschaller. Veckorna före och samma morgon blåser man extra mycket löv.

Kapellen är öppna och krematoriet har öppet hus. Personalen finns tillgänglig under hela dagen för att sitta ljusvakt i garnisonskapellet och för att svara på frågor.

För att undvika trafikstockning och kaos görs hela kyrkogården enkelriktad.

I Silverdalskapellet bjuds på orgelmusik varje timma. Klockan fyra på eftermiddagen är det *Musik till glädje och tröst* med damkör, orgel och instrumentalist.

– Vi blandar kända och okända stycken och brukar ha många besökare, mellan 100–140 personer, berättar **Ewa Lena Kansbod**, organist i Kummelby kyrka.

Alla helgons dag. Läs mer om tider m m på sid 18.

Vad är mirakel? En okänd som bär din tunga resväska uppför trapporna? Ett telefonsamtal där en kvinnoröst meddelar att hon hittat din plånbok? Mamman vi läste om i veckotidningen och som blivit oförklarligt frisk från cancer? Den tjeckiska kvinnan som överlevt i den nyzeeländska vildmarken en månad? För att inte tala om sångerskan **Susan Boyle** som i 50-årsåldern förverkligade en livslång dröm och deltog i *Britain's Got Talent* och blev världskänd. Innan det var hon mobbad, arbetslös och hade enligt egna ord aldrig blivit kysst av en man.

Visst är det fantastiskt med alla överraskande sammanträffanden och mirakler, som sker jämt och ständigt i vår värld. I det tysta, eller inför folkmassornas ögon. Bland annat detta får vi läsa om i det här numret av Kyrkporten. Vändningar. Det vi också kommer att kunna läsa om är förbönen. En särskild form av bön där man ber för andra människor i världen, eller för en enskild person som behöver hjälp. Vem som helst kan be om förbön – för att bli frisk från en sjukdom, rädda ett förhållande, få ett nytt jobb – ja, vad som helst. Personligen har jag inte testat, men jag tror på bönens inneboende kraft. Det tror faktiskt de flesta – även ateister ber ibland.

Det är lite hysch-hysch kring mirakel, att någon exempelvis blir frisk genom förbön. Jag tycker det är ganska intressant, att reflektera över varför mirakel är politiskt korrekta i vissa situationer och inte andra. Varför det är okej att prata om hur Susan Boyle blev världskänd, men inte att någon blev bättre genom handpåläggning. Fast egentligen är det inget problem – huvudsaken är att mirakel inträffar – både stora och små.

Helene Holmström

redaktör
kyrkporten@svenskakyrkan.se

MIRAKLER GER HOPP I MÖRKRET

Människans behov av mirakler i tider av oro är inget nytt fenomen. Men vad säger Bibeln? Kan vi förvänta oss ett mirakel av Gud? Sollentunaprästen William Grönroos reder ut begreppen.

Text: **Marie Starck** kyrkporten@svenskakyrkan.se Foto: **Unsplash, Camilla Belusa**

Behovet av mirakler är förmodligen lika stort oavsett om man bor i Etiopien eller Sverige. Även om man har allt materiellt sett, finns det ändå andra behov som mening och syfte. Däremot har vi betydligt svårare i Sverige att prata om det.

Kan man köpa ett mirakel? I en Facebook-uppdatering som spreds under våren berättas det om en åttaårig pojke som går in på ett apotek och ber om att få köpa ett mirakel. Hans mamma har obotlig cancer.

Vad är egentligen ett mirakel? Nationalencyklopedin definierar det som en ”underbar, uppseendeväckande händelse, oförklarlig och därför vanligen uppfattad som övernaturlig.”

– Ett mirakel är när det oväntade inträffar, något som sker mot alla odds. För mig som kristen är detta något gudomligt. Men jag tänker också på det där mirakelmomentet i filmer där hjälten överlever mot alla odds. En på miljonen. Vår längtan efter mirakler är något allmänmänskligt. Vi vill så gärna tro på mirakler. Annars skulle ingen köpa några trisslotter, säger **William Grönroos**, präst i Kummelby kyrka.

Som präst märker han att oron för världens tillstånd ökat de senaste åren. Många lider av världsångest inför flyktingproblematiken, global uppvärmning och hot om krig och terrorism som idag kryper allt närmare oss.

Men han tror också att religionen kommer att få en större plats i Sverige i takt med att fler människor kommer hit med en kristen eller muslimsk övertygelse. Det gör att de stora livsfrågorna ställs på sin spets.

– Som alltid i oroliga tider letar man efter något som är tryggt, något att hoppas på. Kyrkans svar är att detta hittar man inte i en politisk ideologi utan hos Gud. Vi som mänsklighet kan tillsammans med Gud göra något åt problemen. Men många ser ingen annan utväg än miraklet för att klimattoppmötet ska enas eller att Syrienkonflikten ska upphöra.

Stora och små mirakler

Vad säger Bibeln om mirakler och tror Svenska kyrkan att mirakler är möjliga även idag?

Om Gud har skapat världen och bryr sig om den är det väl också självklart att Gud agerar, menar William Grönroos.

– Vad som är möjligt för Gud är mer än vad vi som människor förmår. Det är därför vi ber. Oavsett om vi ber om stora mirakler när det gäller svår sjukdom eller om att klara matteprovet.

Bibeln är full av berättelser om mirakler. Jesu första under som vi kan läsa om i Nya testamentet är berättelsen om hur han förvandlar vatten till vin på ett bröllop. Han låter Lazarus återvända från döden och låter fem bröd och två fiskar mata flera tusen människor.

Men hur ska vi tolka dessa under?

– Ibland finns det säkert en naturlig förklaring, men i vissa fall känns det mer osannolikt om man nu tror att Gud finns, vilket vi ju gör i kyrkan.

William Grönroos är uppväxt i Etiopien i ett sammanhang där mirakler var självklara.

– Eftersom det var så långt till närmaste sjukhus var den spontana reaktionen när någon blev sjuk att man bad. Jag minns massor av exempel där människor blev friska och det var så självklart. Men även i Sollentuna hör Gud bön, tror William Grönroos. Men vi pratar inte om det. Kanske har det med våra förväntningar att göra.

Förbönen har lång tradition

I Svenska kyrkan finns det ändå en tradition av att be för sjuka, något som kyrkan alltid gjort. När **Carl-Åke Söderberg** var kyrkoherde i Sollentuna på 80-talet och bad för sjuka, tyckte somliga att det var något typiskt för Livets ord och inget som Svenska kyrkan skulle syssla med. Själv såg han det som något helt naturligt.

– Vi vill så gärna tro på mirakler. Annars skulle ingen köpa några trisslotter, säger William Grönroos, präst i Kummelby kyrka.

Även ärkebiskop **Antje Jackelén** har uttryckt att hon tror på förbön.

– Visst finns det olika former och traditioner inom kyrkan, men vi tror ju på en levande Gud, säger William Grönroos. Med det följer att vi tror på mirakler. Oavsett om det är en cancersjuk som överlever mot alla odds eller en ensamstående mamma som måste ta hand om tre barn.

Behovet av mirakler är förmodligen lika stort oavsett om man bor i Etiopien eller Sverige. Även om man har allt materiellt sett, finns det ändå andra behov som mening och syfte. Däremot har vi betydligt svårare i Sverige att prata om det, även i kyrkan.

– I vår kultur finns det en rädsla och misstro som gör att vi hellre behåller ett gudsingripande för oss själva. Jag tror att det sker mer än vi vet.

I katolska kyrkan finns en genomtänkt teologi och metodik kring mirakler och särskilt anställda som åker omkring och granskar mirakler utifrån en vetenskaplig bas. Kan det som skett på något sätt motbevisas? Annars betraktas det som ett personligt mirakel, vilket kan vara nog så stort för individen.

Vår svårighet att prata om mirakler handlar delvis om vad som händer när vi inte ser några tecken.

– Varför helar inte Gud alla som ber om det? Den frågan har gjort att vi i Svenska kyrkan ibland varit fega och inte pratat alls om mirakler, tror William Grönroos.

Så varför ber vi om mirakler?

– Vi vill ha ett mirakel som ett bevis för att Gud bryr sig om oss. Men vad har mirakel för syfte i Bibeln? Jo, för att Guds son ska bli förhärligad.

Även ateister ber om mirakel

När människor kommer till tro genom någon av Sollentuna församlings Alphakurser ber de ofta mer frimodigt om mirakler än de som är uppväxta i kyrkan, är William Grönroos erfarenhet.

– Finns Gud? Älskar Gud mig? Då kan Gud också göra något.

I alla gudstjänster i Svenska kyrkan Sollentuna erbjuds förbön. Det kan handla om allt från att välja utbildning, svår sjukdom eller relationsproblem.

– Jesus säger *Kom till mig alla som är tyngda av bördor så ska jag ge er ro*. Så självklart kan vi komma till Gud med precis allt. Ibland är det bara ett mirakel som kan rädda ett förhållande.

Ibland blir svaret något vi inte tänkt från början.

Många sekulariserade svenskar ber om tecken trots att de inte tror på Gud.

– Jag har även mött ateister som ber och som säger *jag tror inte men jag hoppas*. Tro, hopp och kärlek, det vi har kvar när allt ramlar sönder. Det är det vi har att bygga på.

Under förbönen läggs man ibland händerna på den sjuke.

Bönen verkar i det tysta

Läkaren Rolf Nordemar är smärtspecialist och ansvarig för Rum för läkedom i Kummelby kyrka. Ibland sker här faktiskt mirakler. Men oftast i det tysta.

Text: **Marie Starck** kyrkporten@svenskakyrkan.se Foto: **Camilla Belusa**

I varje mässa i Kummelby kyrka finns det möjlighet att få förbön i samband med nattvarden, men en gång i månaden ges det ett särskilt tillfälle att berätta lite mer om sin situation och få lite längre förbön av två personer.

– Ibland läggs vi händerna på den sjuke om man så vill. Det hela är mycket odramatiskt men många har fått hjälp.

En grupp på 20 personer är engagerade i både hembesök, sjukhusbesök och förbön där omsorgen står i centrum.

Kommer effekten av bönen eller är det ett naturligt tillfrisknande? Egentligen spelar det mindre roll, anser **Rolf Nordemar** som till vardags är smärtspecialist med egen mottagning.

– Förväntan och bön är en stor och positiv kraft, en slags psykologisk effekt som är något positivt som Gud lagt ner i oss.

Ibland sker ett gradvis tillfrisknande men ibland sker också vad man skulle kunna kalla mirakler som är svåra att förklara rent medicinskt. Det har han själv fått bevittna.

– Visst händer det att människor blir mirakulöst friska.

Det är lätt att göra showbusiness av helande. Därför ligger man medvetet lite lågt med vad som sker.

– Det stora som sker ska ske i tysthet. Vad som har skett eller vem som bad för dig är något mellan dig och Gud. Gud är i centrum, inte människan, berättar Rolf Nordemar.

Ta hand om dig!

VAD HÄNDE

Kram!

Det känns så tom

Många av oss har vant oss vid att leva parallella liv, ett liv på nätet och ett liv i den verkliga världen. Sedan en tid tillbaka har även sorgen flyttat ut på nätet. Bra eller dåligt? Kyrkporten talade med en forskare och en diakon om fenomenet.

Text: **Birgitta Stolt** kyrkporten@svenskakyrkan.se Illustration: **Pia Koskela**

”Nätet är den moderna tidens kyrkbacke”

Anette Forsberg är universitetslektor i journalistik på Linnéuniversitetet i Kalmar. Hon har forskat om hur sorg i samband med plötsliga och oväntade dödsfall gestaltas i nyhetsjournalistiken.

– Precis som med allt annat så flyttar även möjligheten att uttrycka sin sorg ut på nätet. Många upplever det som att man uttrycker sin sorg människa till människa på sin blogg eller facebookside, precis på samma sätt som i ett verkligt möte. Så fort något är nytt, så är det farligt, tänker många. När videon kom var det farligt, eller när micron kom på 50-talet likaså. Att vara för mycket på sociala medier kan därför också uppfattas vara farligt eller olämpligt. För de sörjande kan det ge väldigt stor tröst, man upplever att sorgen delas med andra, säger Anette Forsberg.

Hon nämner att innan internet kom så var det byherren, politikern eller journalisten som fick uttrycka sig offentligt, men sen internet kom, så får alla uttrycka sig.

Tror du att kyrkan kommer att få mindre att göra vad gäller att stötta människor i sorg när även nätet blivit en stor aktör för sorg?

– Det formella överlämnandet från jordelivet till en annan dimension kommer kyrkan fortsätta att göra. Men det ena behöver inte utesluta det andra. Kyrkorna är ett gott stöd till de sörjande i små som stora katastrofer, och kyrkan har även moderniserats mycket. De finns på nätet

med sina hemsidor och tjänster. Och många som kondolerar via sociala medier lånar ju även kyrkans uttryck vid sorg. ”Vila i frid” eller R.I.P (rest in peace) när någon dött.

Att uttrycka sin sorg på nätet betraktar Anette främst som något positivt och hon anser att det är bättre att uttrycka sin sorg och smärta, än att inte uttrycka sig alls.

Sorgegrupp till för alla

Petra Hellström är i botten arkeolog men har även tidigare arbetat på begravningsbyrå. Idag är hon diakon i Edsbergskyrkan i Sollentuna. Hon har lett sorgegrupper under några år. Det är grupper som är till för alla människor, med eller utan kristen tro, som bär på sorg till följd av förlust av en nära anhörig. De träffas vid sex tillfällen med sex olika teman och utgår från en bok av **Bengt Andersson** och **Gunilla Sjömar Parnell: Att leda en sorgegrupp**. Gruppen består av fyra till sex deltagare och två ledare.

På frågan om vad Petra anser om att fler väljer att dela med sig av sin sorg och smärta på nätet istället för att söka medmänsklig tröst i det verkliga livet, så svarar hon:

– Om man inte fann tröst i att gå ut på nätet så skulle man nog inte gå dit. Alla är så olika, det finns inget rätt eller fel här. För vissa kan det kännas för nära att sitta och sörja med en annan människa, ansikte

mot ansikte. Och det är farligare att inte få ur sig det som skaver, än att uttrycka sin sorg. Men visst, äkta mänsklig kontakt är mer äkta och påtaglig, säger Petra.

Ett komplement

Hon tror inte att kyrkan kommer att få mindre att göra nu när nätet blivit ett komplement för sorgbearbetning.

– Jag jobbar själv mycket på nätet. Men jag blir galen av att sitta för mycket framför en skärm. Jag träffar folk som går i själavård hos mig. De har massor med vänner på nätet, men ingen som rör vid dem. Det kommer alltid att finnas behov av att se en annan människa.

Petra nämner att vi är mer öppna med våra känslor än tidigare. Hon berättar att när hon arbetade på begravningsbyrå så kom människor som bokstavligen skrek ut sin smärta och sorg. Hon berättar att i sorgegrupperna är det de äldre männen som har svårt för att gråta. De kan ursäktas när de gråter berättar Petra, som då är tydlig med att de kommit till rätt plats.

Så att sörja på nätet, förkastligt eller ett komplement till att sörja i det verkliga livet?

– Komplement, eller ett eget sätt. Det är ett alternativ för många, ett viktigt alternativ att bearbeta sin sorg på. Om man stoppar sin sorg i en påse och stänger in den i hjärtat, då blir man sjuk.

Andreas "Mammuten" Salé är pedagog och Kjell Dellert präst.

Sorg, selfies och chips

Podden och Youtubefilmerna *En präst och en mammut* har blivit församlingens största gudstjänst. Nu startar en ny säsong för unga som vill veta mer om kyrkan.

Text: **Marie Starck** kyrkporten@svenskakyrkan.se

En präst som låter som Kalle Anka. Rubriker som Sorg, selfies och chips, Josef, Maria, Herodes och skräckfilm samt Bibeln goes bananas.

I podden och Youtubefilmerna *En präst och en mammut* är allting möjligt.

Prästen, det är **Kjell Dellert**, präst i församlingen. Mammuten är församlingspedagogen **Andreas Salé**. Riktigt varför han kallas Mammut vet han inte ens själv längre.

– Vi vill förklara saker i kyrkan på ett roligt sätt för ungdomar med vår egen jargong, berättar Kjell Dellert.

De började med tydliga ämnen som Jesus, Bibeln, bön, synd och döden. På senare tid har de tagit upp mer dagsaktuella teman. Varje avsnitt avslutas med en andakt och en psalm.

– Podden blandar högt och lågt. Ena gången pratar vi om döden och dödsräds-la. Nästa gång testar vi julgodis. Så länge som man tar sitt ämne seriöst kan man också få spåra ur lite ibland.

Hittills har det blivit 78 timslånga avsnitt sedan september 2014 och nu startar höstens säsong. Målet är att göra minst 100. Podden gör de mest på sin fritid men församlingen betalar numera utrymmet på nätet.

– Jag är där som präst, samtidigt måste jag utgå från mig själv och försöker vara så ärlig jag kan. Från början ville vi stå helt fria. Fast så kontroversiella är vi egentligen inte. Vi vill bara att kyrkan ska komma till dem som inte känner sig hemma där. Då kan det vara värt att göra det på sin fritid.

I somras började de även göra Youtubefilmer med en vanlig mobilkamera. På fem minuter avhandlar de samma teman som i den timslånga podden.

Om podden är mer improviserad, kräver filmerna mycket förberedelser men görs på arbetstid och i församlingens namn.

För att få plats med så mycket fakta som möjligt har de valt att öka hastigheten på Kjell Dellerts röst, vilket gör att han låter som Kalle Anka eller som i en gammal journalfilm från SF.

– Om jag bara stod rakt upp och ned och berättade skulle det bli rätt tråkigt. Hittills har de cirka 500 lyssnare och tittare varje vecka.

– Det är ändå församlingens största gudstjänst.

Rättvis FIKAUTMANING

Schyssta muffins. Fair frulle. Kärt barn har många namn.

20 oktober är det dags för Fairtrade challenge. För åttonde året kan föreningar, företag, skolor och privatpersoner skapa ett fikaarrangemang för att skapa uppmärksamhet kring rättvist producerade varor. Ett konkret sätt att göra något konkret för att stärka mänskliga rättigheter och motverka fattigdom. Hemma vid frukostbordet, på dagis eller på jobbet. Den som registrerar en fikapaus kan också vara med och tävla om bästa fikabilden i sociala medier. **KP**

Klimatet i fokus under kyrkornas globala vecka

Har jorden råd med oss? Det skulle krävas mer än tre jordklot om alla människor i världen skulle leva som vi i Sverige.

Klimatfrågan är en av vår tids viktigaste rättvisefrågor och därför är det viktigt att se på klimatförändringarnas konsekvenser ur ett människorättsperspektiv.

Kyrkornas globala vecka 2016 vill därför sprida kunskap om hur klimatförändringar påverkar förverkligandet av mänskliga rättigheter och ge människor förutsättningar att fatta beslut och agera för en rättvis klimatpolitik.

– Det är rika länder som Sverige som stått för de största klimatutsläppen, säger **Maria Bäcklund** som är koordinatör för Kyrkornas globala vecka.

– Det är också i de länderna kunskapen, tekniken och pengarna finns som gör det möjligt att minska utsläppen. Vi kan alla vara med i detta arbete, till exempel genom att höja vår röst gentemot politiker

och kräva förändring. Vi kan också påverka andra genom att diskutera och dela med oss av vår kunskap och vi kan agera klimatsmart i vår vardag, berättar Maria Bäcklund.

Globala veckan firas varje år i november, med avslutning på domssöndagen. I år är det 13 till 20 november. **KP**

Slutspurt för miljö-diplomering

Äntligen börjar det bli dags. I slutet av året blir Sollentuna församling miljödiplomerad om man uppfyller ett antal krav. Det blir också början på en fortsatt resa.

Miljömedvetenhet är mer än bara sopsortering, alltifrån fastighetsuppvärmning, LED-lampor, rättvisemärkt kyrkkaffe till miljöbilar.

Ett viktigt mål ska klubbas av kyrkofullmäktige i början av november om en ny etisk placeringspolicy, vilket innebär en uppstramning av regelverket för förvaltning av församlingens fonder.

– Ett annat konkret mål handlar om ett ”grönt” altarbord där vinet och oblaterna i nattvarden ska vara kravmärkta och Fairtrade, vilket är en viktig symbolfråga, berättar miljösamordnare **Urban Hermansson** från Sensus Studieförbund som är ansvarig för diplomeringen.

En viktig insikt från den inventering som pågått under 2016 är att hållbarhet handlar både om ekologi, sociala och diakonala rättvisefrågor som flyktingfrågan och om ekonomi. Allt hänger ihop.

– Det sociala och diakonala arbetet som språkcaféer, är en del av miljö- och hållbarhetsarbetet. Social hållbarhet lyfter insikten om övriga miljöarbetet. Det finns en förväntan att kyrkan gör något mänskligt och att det hänger ihop med planetens hållbarhet, menar Urban Hermansson.

Men det handlar lika mycket om existentiell hälsa: att ensamhet, stress, oro och klimatstress hänger ihop. Man får inte glömma bort de existentiella och andliga frågorna i ett hållbarhetsarbete, tycker Urban Hermansson.

– Kyrkan är ingen naturskyddsförening. **Marie Starck**

Vill du veta mer?

www.svenskakyrkan.se/sollentuna/gronare-kyrka

Foto: Theresia Jatta Köhlin

Han har varit bartender, kock och är utbildad skådespelare. Idag talar han med unga skandinaver om livets mening. Efter 25 år som franciskanermunk i Assisi gillar Theodor Jürgensen fortfarande blues, gott vin och att dansa. I november besöker han Sollentuna församling.

Text: **Marie Starck** kyrkporten@svenskakyrkan.se Foto: **Sille Arendt**

”Jag dansar gärna salsa”

I somras tog han hand om en grupp besökare från Sollentuna församling. I november kommer danske **Theodor Jürgensen** att möta församlingsanställda och medlemmar under en helg i kyrkan.

– För mig är det viktigt att skapa dialog, då spelar det ingen roll om det är med lutheraner eller katoliker. I vår tid är det viktigt att kunna diskutera både vad som skiljer oss åt och vad vi kan enas om. Livet i kloster har lärt mig vikten av att visa respekt för varandra.

Theodor Jürgensen har ett brokigt förflutet som konditor, kock och bartender. Han är teaterutbildad, har gått i balettskola och var nära att börja studera teologi men insåg att han hellre ville ha med människor att göra på ett annat sätt.

Idag fylls hans dagar med skandinaviska grupper som besöker Assisi i Italien.

– Det är fantastiskt upplyftande att möta alla dessa människor. Unga människor som ställer frågor om livets och existensens mening. För mig handlar det om att skapa dialog. Inte om att överbevisa någon om att min tro är den enda sanningen.

Hans fascination för Franciskus av Assisi, som levde mellan 1182 och 1226, handlar om det enkla livet när allt i samhället är så komplicerat.

– De flesta danska grupper blir överraskade över hur jag talar med Gud. Att jag är du med honom låter galet i deras öron.

“Okej Gud, du vill ha mig men då får du ta ansvar”

Till Sacro Convento, ett av flera franciskanerkloster i Assisi, kom han för 25 år sedan utan någon katolsk bakgrund. Han hade fått en kallelse utan att riktigt förstå vad det var. Bara att Gud hade kallat honom.

– Mitt problem har alltid varit att jag först tagit ett beslut, sen har jag fått ta konsekvenserna.

En dag frågade hans andlige vägledare om han hade samtalat med Gud för att få vägledning. Men det hade han aldrig gjort. Så han frågade Gud: Vad vill du med mitt liv?

– Jag var arg så jag skällde ut Gud. Till slut sa jag: Okej Gud, du vill ha mig men då får du ta ansvar.

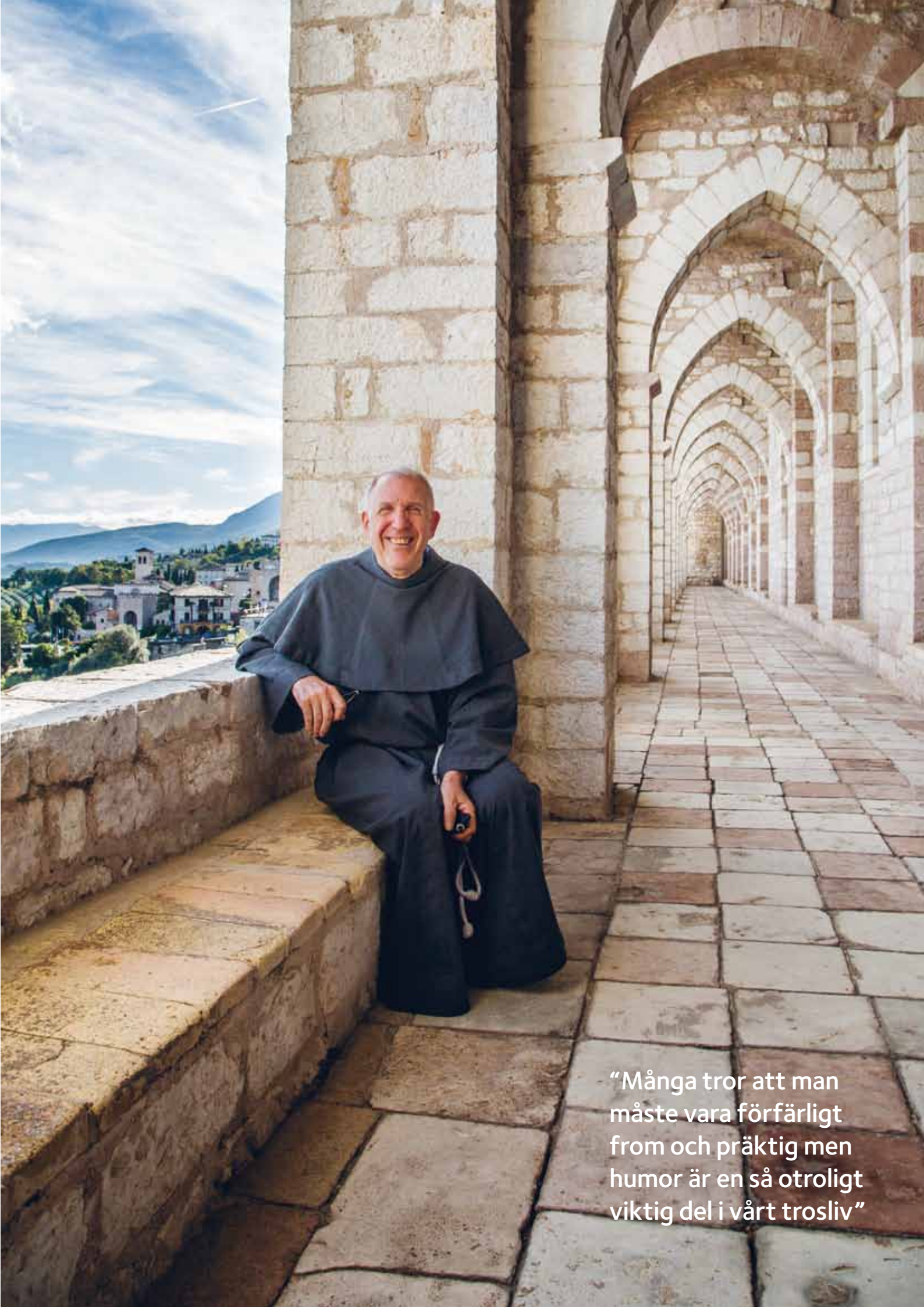
Vilken är den vanligaste fördomen om klosterliv?

– Många tror att man måste vara förfärligt from och präktigt men humor är en så otroligt viktig del i vårt trosliv. De tror inte heller att man får förlusta sig eller dansa. Men jag älskar blues och rockmusik. Och jag dansar gärna salsa. I somras var jag på bröllop i Syditalien och dansade i min ordensdräkt.

Han beskriver franciskanerna som livsnjutare och klostermaten som enkel men välsmakande. Vin till måltiderna är en självklarhet.

Och så har klostret två teverum. Ett till fotboll och ett till film.

– Det är en stor utmaning att leva med så många nationaliteter och människor. Vi är över 60 bröder och så olika. Men om inte vi franciskaner kan leva i fred, kan ingen.

“Många tror att man måste vara förfärligt from och präktig men humor är en så otroligt viktig del i vårt trosliv”

Luthers arv lever än idag

Reformationen har satt djupa spår i svensk kultur. Och vi snackar inte dyster plikt-känsla och asketisk livsstil. Nej, Luthers arv är läskunnighet och jämlikhet.

Text: **Hanna Wallsten** kyrkporten@svenskakyrkan.se Illustration: **Lennart Runow**

BIBLIA PÅ SWENSKO 1541 • FRITT EFTER JULIUS KRONBERG

Den 31 oktober 1517 spikade munken Martin Luther upp 95 teser om den så kallade avlaten, på kyrkporten i Wittenberg. Den medeltida kyrkan hade börjat sälja avlatsbrev, och genom att köpa ett sådant kunde den som hade syndat få förlåtelse utan att behöva göra någon särskild botgöring.

Kyrkan behövde pengar till det stora bygget av Peterskyrkan i Rom bland annat. Detta köpslående med synd och botgöring upprörde Martin Luther, men när han spikade upp sina teser hade han nog knappast tänkt sig vilka enorma konsekvenser det skulle få.

Kyrkans maktelit ville få Martin Luther utesluten och helst avrättad. Samtidigt såg

många furstar i Tyskland och kringliggande länder, Martin Luthers idéer som mycket fördelaktiga. Om kyrkan, och kejsaren, tappade makt fanns det utrymme för furstar att kliva framåt. Martin Luther skyddades och så småningom bildades nya kyrkor, de evangeliska lutherska, med furstar och kungar som överhuvud. Så även i Sverige.

Ett fromt århundrade

Redan 1527 beslutade riksdagen i Västerås att kyrkan i Sverige skulle bryta med Rom för att i stället följa den tyska reformationens spår. Vid ett möte i Uppsala 1593 slutfördes övergången.

–Orsaken till att Sverige blev protestantiskt var inte att svenska folket var missnöjda

med den katolska kyrkan eller påven. Tvärtom, 1400-talet var ett mycket fromt århundrade. Men kungamakten såg att Luthers läror kunde stärka statsbygget. Särskilt idén om de två regementena, det andliga och det världsliga. Båda lika kristna och båda lika mycket värda, passade när Gustav Vasa ville få ihop landet under sig, förklarar **Urban Claesson**. Han är professor vid Högskolan Dalarna med inriktning på kyrkohistoria, och knuten till Svenska kyrkans forskningsenhet.

Många spår i samhället

Urban Claesson ser många spår av Luthers läror i dagens svenska samhälle.

För det första blev reformationen ett kunskapslyft.

Katekesen spreds verkligen över hela landet. 1686 lagstodgades att alla skulle lära sig läsa för att bättre lära sig katekesen. Barn lärde sig läsa hemma eller av byns präst eller kantor. Detta planterade ett viktigt frö för framtiden. Folk läste, började diskutera, tänka själva och reformera samhället. Att vi har demokrati har vi delvis Luther att tacka för. Idag har vi en väldigt stark tilltro till det skrivna ordet. Vi förmedlar kunskap genom broschyrer och hemsidor.

Ingen ska lämnas utanför

Luther la stor vikt vid hus-hållet som social gemenskap. Husbonden hade ansvar för alla i hushållet och skulle se till att alla var mätta, klädda och läskunniga. När lönearbete slog igenom ansåg många lutherska präster att det var förskräckligt att arbetsgivar-na bara skulle ge arbetarna pengar och sedan lämna dem åt sitt öde.

– Hans tankar var mycket patriarkala, men grundtanken är att ingen ska lämnas utanför. Idag finns det omhändertagande sättet att tänka kvar.

Reformationsjubileum. År 2017 kommer församlingen fira att det är 500 år sedan Luther spikade upp sina teser. Jubiléet kommer att uppmärksammas på olika sätt i Sol-lentuna, bland annat med evenemang, föreläsningar och konserter m.m. Men frändet startar redan nu i höst med en temagudstjänst och en teaterföre-ställning (läs mer på sid 17)

Från vänster: Hampus von Horn, Maria Magdalena församling, Philippa Molander, Bromma församling, Margareta Wennlund, handläggare för internationella frågor på Stiftskansliet, Elin Dellås, Sollentuna församling och Simon Nilsson, Vallentuna församling.

Elin bloggar från Tanzania

– Jag vill bidra till att göra världen bättre. Det säger **Elin Dellås**, sollentuna-tjej som nu har lämnat Sollentuna för att praktisera på ett utbildningscenter i Moshi i Tanzania. Moshi ligger i nordöstra Tanzania, vid foten av Kilimanjaro, nära gränsen mot Kenya.

Elin har en kandidat i statskunskap och har gjort en C-uppsats om Tanzania med inriktning på den politiska utvecklingen.

– I framtiden vill jag jobba med utveckling, bistånd och kvinnors rättigheter i utvecklingsländer. För mig blir det en bra erfarenhet att få bo i Tanzania.

Det är ett praktikantprogram via SIDA som Elin deltar i och hon är placerad på Agape Learning Center, en skola där bland annat kvinnor träffas för utbildning som ska leda till möjligheter för egen försörjning.

– Bra att få göra detta via kyrkan, konstaterar Elin, som varit konförelse i Sollentuna församling under flera år. För mig finns det ett värde i att också få uppleva den sidan av samhället och få fira gudstjänster.

Elin åker tillsammans med fyra andra från Stockholms stift och kommer hem strax efter jul. Under tiden i Moshi kommer de att blogga och ha en poddcast. Men först blir det en fyra veckors kurs i swahili. **Irène Bond**

Läs/lyssna. Blogg: blogg.svenskakyrkan.se/praktikagape/

Podd: soundcloud.com/simon-nilsson-979759090

Vad har Patti Smith och KG Hammar gemensamt?

Varje år medverkar Svenska kyrkan på Bokmässan i Göteborg under namnet *Se människan*. Arrangemanget bjuder på en mängd spännande samtal med aktuella författare, både svenska och internationella.

Över 70 samtal från Svenska kyrkans scen på årets bokmessa finns nu på Svenska kyrkans YouTube-kanal. I ett av samtalen möter artisten och författaren **Patti Smith** tidigare ärkebiskopen **KG Hammar**, gemensamt har de båda intresset för Dag Hammarskjöld. Du kan också lyssna till **Antje Jackelén**, **Karen Armstrong**, **Mats Strandberg**, **Ann Westin**, **Björn Ranelid** och **Anne Holt**. Se alla eller några samtal på www.youtube.com/svenskakyrkan. **KP**

Låt fler fylla fem

JULKAMPANJEN 2016

Var femte sekund dör ett barn som inte hunnit fylla fem år. Var med och kämpa mot barnadödligheten du också! Svenska kyrkans julkampanj pågår varje år från första advent till 31 januari.

I julkampanjen Låt fler få fylla fem uppmärksammar vi den pågående katastrof som alltför sällan hörs i medierna: barnadödligheten.

Var femte sekund dör ett barn som inte hunnit fylla fem år. Barn dör av undernäring, infektioner och bristande omsorg. Barn som får leva i trygghet – med mat, rent vatten, sjukvård och omsorg – kan klara sina kritiska första år. Din insats behövs!

I årets julkampanj kommer du att få möta tre barn, Zaid från Syrien som bor i flyktingläger i Jordanien, Moe Moe från Burma och Libone från Sydafrika. De lever alla i en utsatt verklighet.

Tillsammans hoppas vi kunna samla in 45 miljoner kronor under årets julkampanj. Med din hjälp kan det gå! Låt fler få fylla fem! **KP**

Zaid är ett av världens drygt 30 miljoner flyktingbarn.

Foto: Josefin Casteryd

Visste du att...

..nu finns hela

Bibeln med emoji-symboler.

Emojibibeln består av ca

3 300 sidor text och emoji-

symboler (techradar.com). **KP**

Musik

Mässa med musik

Ceciliakören och Kummelby damkör sjunger Messe Brève av Léo Delibes info-gad i mässan, instrumentaler.

Tid: Sön 23/10 • 10.00

Plats: Kummelby kyrka

En oförlömlig

Gospel night

Gospel med gästande kör från London, London International Gospel Choir, dir Naveen Arles, och Sollentuna gospel, Karin Runow, dir, Per Olsson, kapellmästare, Johannes Jareteg, synt Olov Nordström, bas

Tid: Tis 25/10 • 20.00

Plats: Turebergskyrkan

Lunchkonsert med

Sollendakören

Tid: Tor 3/11 • 12.30

Plats: Turebergskyrkan

Musik i Kummelby

Stefan Lindgren, piano

Tid: Lör 12/11 • 15.00

Plats: Kummelby kyrka

Mozarts Requiem

Edsbergs Kyrkokör
Karin Nybom, sopran
Ulrika Skarby, alt
Carl-Fredrik Tohver, tenor
Mattias Nilsson, bas
Stockholm Concert Orchestra
Birgitta Höök Seuffert, dir
Biljetter 100 kr i Edsbergs-kyrkan från den 1/11.

Tid: Sön 13/11 • 19.00

Plats: Edsbergskyrkan

Nu är en dag framtiden

Requiem med texter av Alf Hambe och musik av Hans Kennemark.
Kummelby kyrkokör, solister, instrumentalister,
Ewa Lena Kansbod, dir

Tid: Lör 19/11 • 15.00

Plats: Kummelby kyrka

Baby- och småbarns-

konsert

Lunch finns att köpa i caféet.

Tid: Tor 24/11 • 10.00–12.00

Plats: Rotebrokyrkan

Föreläsningar

Temakväll med Ingrid

Edgardh, sjukhuspräst

Ingrid Edgardh är sjukhuspräst på Karolinska sjukhuset där hon arbetar mitt i livets dramatiska skeden mellan liv, död, hopp och förtvivlan. Vi samtalar om sorg, förlust och bearbetning. Om hennes egen resa och kamp som mamma till ett svårt sjukt barn, hur man bäst bemöter en människa i sorg och hur vi reagerar på och lever med det faktum att livet inte blev som det var tänkt. Mingel med tilltugg från 18.30. Musik och samtal 19.00–20.30. Anmälan kummelby@svenskakyrkan.se

Tid: Tis 25/10 • 18.30

Plats: Kummelby kyrka

Föreläsning med

Magnus Helmner

Magnus Helmner är en svensk sångare och låtskri-vare som i sitt yrke arbetar med utslagna i föreningen Ny Gemenskap i Stockholm.

Tid: Lör 12/11 • 15.00

Plats: Turebergskyrkan

Magnus Helmner

Kyrkofullmäktige

Alla är välkomna att lyssna.

Tid: Mån 7/11

Plats: Turebergskyrkan

Konst

Broderiutställning

Broderigruppen Raka Stygn består av sju kvinnor boende i Norrort. De är medlemmar av Broderiakademien och ställer nu ut sina alster i Edsbergskyrkan. Kyrkan är öppen mån–fre 9.00–15.00 samt söndagar i samband med gudstjänsten.

Tid: Utställningen pågår 5/10–9/11

Plats: Edsbergskyrkan

Konst i Kummelby

Fantasi-kvinnor. Lidia Munoz ställer ut tavlor med kvinno-motiv.

Tid: Utställningen

pågår 22/10–17/11

Vernissage: Sön 23/10 • 13.00–16.00

Plats: Kummelby kyrka

Pilgrimsvandring

Pilgrimsvandring i

allhelgonatid ca 7 km

Vi börjar med en kort reflektion i Minneslundens Sollentuna kyrkogård. Vandrar genom kyrkogården ner mot Norrvikens strand. Fortsätter utmed vattnet och mot Edsbergs slott, Edsviken. Vårt mål för dagen är Turebergskyrkans

pilgrimsmässa kl 15.00.

Ta med matsäck och vatten för dagen.

Tid: Sön 6/11 • 11.30–16.00

Start: Minneslundens på Sollentuna kyrkogård

Kontakt/anmälan (senast 4/11) 070-781 95 55 eller katharina.wolferixon@svenskakyrkan.se.

Varför ett Requiem - det är väl en dödsmässa? Eller?

När folkmusikern Hans Kennemark träffade en dam efter ett framförande av mässan "I välsignan och fröjd" så spände hon ögonen i honom och sade: "Jag har en vision om att du och Alf ska göra ett Requiem med mer liv än död i." Och så blev det. "Nu är en dag framtiden – Requiem" följer livet – fast baklänges. Från sorgen via en gammal persons rop till ett barn som föds in i livet. Från mörker till ljus!

Det här är det första större verk som jag leder som nyutträdde dirigent för Kummelby kyrkokör och organist i Kummelby kyrka. Under hösten har kören fått fördjupa sig i Alf Hambes fina texter och Hans Kennemarks medryckande musik. Jag vill, tillsammans med kör, solister och instrumentalister avsluta kyrkoåret med en förtröstan om att det alltid finns en framtid, och om att livet kommer nära nu.

Välkommen till Kummelby kyrka 19/11 kl 15.00!
Ewa Lena Kansbod, dirigent för Kummelby kyrkokör

Ande, kropp och själ

Hela dig

Friskvårdsprogram för hela människan med avspänning, qi-gonginspirerade rörelser och dans följt av bibelmeditation. Sedan gemensam lunch (40 kr för deltagare i Hela dig) för de som vill.

Tid: Onsdagar • 11.30

Plats: Turebergskyrkan

Miniretreat

Kyrkan är öppen och du kan komma och gå som du vill.

Retreaten innehåller tystnad, meditation i ord och musik. Avspänning, läsning, skapande, enskilt samtal och kort sittande massage.

Tid: Lör 5/11 • 14.00–17.00

Plats: Turebergskyrkan

Må-bra-kör

Visste du att sång är en form av friskvård? Kom och sjung på lunchen, i en kör där alla är välkomna.

Tid: Torsdagar 12.30 (ej 3/11)

Plats: Turebergskyrkan

VAD ÄR PÅ GÅNG I FÖRSAMLINGEN?

Infomöte för alla sollentunabor. Vi berättar om Budget 2017 och vad som är på gång. Kyrkoherde Lasse Svensson m fl.

Tid: Tor 27/10 • 19.00

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Barn och familj

Babycafé med sångstund

Sångstund 10.45 och 13.45. Fika 25 kr.

Tid: Måndagar 9.00–15.00

Plats: Silverdalssalen

Babyrytmik med småbarnskafé

Hit kan du och ditt barn komma för babyrytmik, lek och fika.

Babyrytmiken startar 13.00. Syskon är välkomna.

Tid: Tisdagar 13.00–15.00

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Onsdagshäng

För dig 9–13 år. Pingis, biljard, spel, samtal och möjlighet till läsläsning. Mellis 15 kr per gång eller 150 kr/termin.

Tid: Onsdagar 14.00–18.30

Plats: S:t Larsgårdens källare

Onsdagsöppet

Vi serverar en enkel kvällsmåltid till självkostnadspris 30 kr/vuxen, 15 kr/barn under 15 år, familj max 100 kr. Pyssehörna för alla som har lust. Lekrum för de minsta. Familjeandakt 18.20.

Tid: Onsdagar 14.00–18.30

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Full fart

På onsdagar är det fullt med barn i Edsbergskyrkan som vill sjunga, skapa, baka och som är nyfikna på Bibeln. Kommer du direkt från skolan serveras ett enkelt mellanmål från 16.00. Kan kombineras med körerna.

Tid: Onsdagar 6–8 år 17.45–18.30,

9–12 år 17.00–17.45

Plats: Edsbergskyrkan

Öppen förskola

För barn 0–5 år. Sångstund 10.00.

Tid: Torsdagar 9.00–12.00

Plats: Edsbergskyrkan

Öppen förskola

Träffar för föräldrar med barn 0–6 år, sångstund 10.00. Denna verksamhet passar särskilt bra för dig som har äldre syskon som är lediga på fredagar. Vi pysslar, tar del av bibelberättelser, sjunger, leker och fikar.

Tid: Fredagar 9.00–12.00

Plats: Gamla Rotebrokyrkan

Juniorhäng

Öppen verksamhet för barn (7–13 år) och deras föräldrar i Kummelby kyrka. Vi börjar med pizza, mjölk och frukt (20 kr/pers). Stående aktiviteter är pingis, bordshockey, wii-spel, skapande hörna m m. Vi avslutar med bus och bön i kyrkan. Ibland har vi disko, film och Minecraft laan.

Tid: Fre 4/11 • 16.00–18.00

Plats: Kummelby kyrka

Ensamstående föräldrar

Kvällen börjar med enkel mat. Samtal i soffan om det som berör. Lek och skapande för barnen.

Tid: Tis 15/11 • 17.30

Plats: Kummelby kyrka

Mat och Bak i Edsbergskyrkan

Vi lagar mat och bakar. Avslut i kyrkan. Från 9 år.

Tid: Tor 20/10, 17/11 • 17.00

Plats: Edsbergskyrkan

Lugn lördag

En lugn förmiddag för hela familjen. Tema: Kärlek och hemligheter (29/10), Död och uppståndelse (26/11). 10.00 Brunch. 11.00 Film och pyssel för de mindre. De äldre kan välja minire-treat eller ett samtal utifrån dagens tema.

12.30 Vi avslutar med andakt.

Anmälan Jessica Holmgren, tfn 08-505 514 13.

Tid: Lör 29/10, 26/11 • 10.00–13.00

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Reformationen 500 år

År 2017 firar Svenska kyrkan reformationsjubileum med anledning av att det var 500 år sedan Luther spikade upp sina 95 teser mot avlaten på Slottskyrkans dörr i Wittenberg på kvällen 31 oktober 1517. Jubiléet kommer att uppmärksammas på olika sätt i Sollentuna.

I församlingens fyra kyrkor kommer det att ordnas evenemang, föreläsningar, konserter m m.

Temagudstjänst: Luther

Kjell Dellert, präst

Tid: Sön 13/11 • 11.00

Plats: Edsbergskyrkan

Martin Luther, frihetens profet

En nyskriven dramatisk teaterföreställning om Martin Luthers liv och teologi med teatergruppen Seven.

Tid: Lör 19/11 • 16.00

Plats: Edsbergskyrkan

Make & Remake

Skapande verkstad där vi syr saker av nya och återanvända textilier. Det vi tillverkar säljs och intäkterna går till Svenska kyrkans internationella arbete i Rumänien.

Tid: Mån 31/10, 14/11 • 18.00, torsdagar • 9.30

Plats: Kummelby kyrka

Vändom

Öppen självhjälpgrupp angående beroende och medberoende, 12-stegsmodellen. Kontakt: Pelle Holmqvist, tfn 072-420 39 07 och Calle Lundin, tfn 073-094 93 90.

Tid: Måndagar 14.00

Plats: Kummelby kyrka

Happy voices söker nya korister

Går du på mellanstadiet och vill du sjunga i kör? Kören Happy voices söker nya korister. Åk 3–4 övar onsdagar 15–15.45. Åk 5–6 övar onsdagar 15.45–16.45

Kontakt: Elisabeth Wallgren, tfn: 08-505 514 05

Ungdom + 13

Ungdomsgrupp

Vi träffas ojämnt veckor.

Tid: Tisdagar 19.00

Plats: Edsbergskyrkan

Onsdagshäng

För dig 9–13 år. Pingis, biljard, spel och möjlighet till läsläsning. Mellis 15 kr per gång eller 150 kr/termin.

Tid: Onsdagar 14.00–18.30

Plats: S:t Larsgårdens källare

Källan

14.00–19.00 öppen mötesplats där du kan komma och spela biljard, pyssla, fika eller göra läxor. 19.00–22.00 Fika, andakt, aktiviteter.

Kontakt: Suzanne Wallön, tfn 070-720 05 66, Andreas Salé, tfn 070-459 95 10.

Tid: Onsdagar 14.00–22.00

Plats: Turebergskyrkan

Ungdomshäng

Håll dig uppdaterad på facebook.com/kummelby-ungdom.

Tid: Fredagar 18.00–24.00

Plats: Kummelby kyrka

Sinnes

En kväll för dig från 16 år och uppåt. Vi gymmar, äter, pratar och har en gemensam andakt. Vi avslutar ca 23.00. Ingen anmälan, ingen kostnad.

Tid: Lör 22/10, 5/11,

19/11 • 17.00–23.00

22/10 och 19/11 firar vi

Sinnesrogudstjänst.

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Sinnes och sinnesrogudstjänster

22/10 Förlåtelse

19/11 Vid vägskalet

Mat i S:t Larsgården från 18.30

Tid: Lör 22/10,

19/11 • 19.30

Café och mötesplatser

Café Blå i Turebergskyrkan

Tisdagar • 12.00–14.00, smörgåsar

Onsdagar–torsdagar • 11.00–15.00 och

fredagar • 11.00–14.00, hembakat kaffebröd, smörgåsar, soppa serveras 11.30–13.30

Torsdagar • 17.00–18.30, enkel förtäring

Café Blå stängt 20/10, 15/11

Måndagsgruppen

Vi läser söndagens evangelietext och samtalar kring den medan vi fikar och handarbetar. Man kan också "bara vara".

Tid: Måndagar 11.00–13.00, jämna veckor, start 30/10

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka.

Samtal i S:t Lars

Hur kan vi ha gemenskap med varandra efter att söndagens gudstjänst är över? Vi träffas för att dela våra liv och vår tro tillsammans. Vi fikar, samtalar, sjunger och ber.

Tid: Måndagar 18.00, jämna veckor

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka.

Tisdagscafé

Vi fikar, pratar, spelar pingis och biljard. Träffarna har öppet hus, kom och gå som det passar dig.

Tid: Tisdagar 11.00–13.00

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Öppen onsdag

11.30 Mässa med efterföljande sopplunch. 13.00 Stickcafé/Skaphörna- delta genom att bara vara, handarbete, måla akvarell eller på porslin/trä.

Tid: Onsdagar 11.30–15.00

Plats: Edsbergskyrkan

Stickcafé med eftertanke

Vi handarbetar och trivs tillsammans över en kvällsfika med eftertanke. Vill du bara dela gemenskapen är du lika välkommen och vill du lära dig sticka hjälper vi dig att komma igång.

Tid: Tor 3/11 • 18.30

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

Språkcafé – drop in för nyanlända

Är du ny i Sverige? Vill du lära dig svenska? På språkcaféet kan du som inte har svenska som modersmål öva svenska språket genom att tala och umgås med våra volontärer.

Tid: Fredagar 14.00–16.00

Plats: Café Blå i Turebergskyrkan

Mat, mässa och möte

Torsdagskvällar i Turebergskyrkan

Vi äter ihop, firar mässa ihop och har möten ihop med olika teman för olika datum. Man kan komma och gå som man vill.

Mat: Torsdagar 17.00–18.30. Förtäring finns att köpa i Café Blå.

Mässa: 18.30 **Möte:** 19.00–20.30

Zen-inspirerad meditation

Tystnad för att finna stillhet, ro och balans. Meditationen utförs både sittande och gående.

Tid: Tor 27/10, 10/11 • 19.00

Var dag med Gud

Vi lyssnar till ett bibelord och delar våra tankar om hur det kan ha betydelse just i mitt liv.

Tid: Tor 3/11, 17/11 • 19.00

Alla helgons dag lördag 5/11

ÖPPET HUS PÅ KYRKOGRÄRDARNA

10.00–20.00 är Sollentuna kyrkogård och Silverdals griftegård öppna. Möjlighet till samtal finns, ljusständning i kyrkor och kapell. Kaffeservering i S:t Larsgården och Silverdalsalen **10.00–18.00**. Det finns möjlighet att besöka krematoriet i Silverdal **10.00–20.00**. Personal finns på plats.

EDSBERGSKYRKAN

15.00 Till tröst och glädje
Kjell Dellert, Körgruppen
Mon coeur

SILVERDALSKAPELLET

13.00, 14.00, 15.00
Andakter med musik

16.00 Musik till glädje och tröst

Kummelby damkör, Ewa Lena Kansbod, orgel och piano, Anders Lennse

SOLLENTUNA KYRKA

11.00 Mässa
Staffan Stadell

15.00 Orgelkonsert

Ania Proskourina, organist
Per Setterhall, präst

18.00 Körkonsert

Laurentii motettkör
Ania Proskourina, dir

TUREBERGSKYRKAN

14.00–17.00 Miniretreat

Kyrkan är öppen och du kan komma och gå som du vill. Miniretreaterna innehåller tystnad, meditation i ord och musik. Avspänning, läsning, skapande, enskilt samtal och kort sittande massage.

17.00 Allhelgonamusik

Turebergs kyrkokör under ledning av Per Olsson
Meditation och ljusständning

Sorg

Sorgegrupp

Sorgegruppen vänder sig främst till dig som mist en nära anhörig, make/maka, partner eller sambo. I gruppen får du möjlighet att bearbeta din sorg, få stöd och redskap.

Information: Diakon Petra Hellström, 08-505 514 74, petra.hellstrom@svenskakyrkan.se.

Sorgenätverk – Livet och sorgen

Öppna träffar för dig som sörjer. Vi fikar och samtalar tillsammans. Kom en stund eller var med hela tiden. Frågor: Jessica Holmgren, 08-505 514 13, jessica.holmgren@svenskakyrkan.se

Tid: Tis 15/11 • 14.00

Plats: S:t Larsgården vid Sollentuna kyrka

HITTA TILL KYRKAN

Sollentuna kyrka

Kyrkvägen 2

S:t Larsgården

Prästgårdsvägen 4

Sollentuna kyrkogård

Johan Berndes väg 1

Edsbergskyrkan

Kaplansbacken 2

Kummelby kyrka

Sollentunavägen 83

Turebergskyrkan

Sköldvägen 12B

S:t Eriks kyrka

Utsiktsvägen 8

Församlingshuset

Sköldvägen 10

Silverdalskapellet,

Silverdalsalen,

Silverdals griftegård

Sollentunavägen 19

Stillhetens kapell

Johan Berndes väg 1

Rotebrokyrkan

Ytterbyvägen 4

Pingstkyrkan

Sollentunavägen 193

Missionskyrkan

Kapellvägen 2

Helanelundskyrkan

Sollentunavägen 74

Läs mer på

www.svenskakyrkan.se/sollentuna

Sollentuna

Tfn: 08-505 513 00

Gudstjänster

EDSBERGSKYRKAN

Veckomässa ons 11.30

Sön 23/10 • 11.00

Gudstjänst
Hanna Holmlund

Sön 30/10 • 11.00

Mässa
Kjell Dellert
Sångglädje

Lör 5/11

Alla helgons dag, se sid 18

Sön 6/11 • 11.00

Mässa
Per Setterhall
Edsbergs kyrkokör

Tis 8/11 • 18.00

Kvällsmässa
Per Setterhall

Sön 13/11 • 11.00

Temagudstjänst Luther
Kjell Dellert

Sön 20/11 • 11.00

Mässa
Tema: Jord att leva på
Hanna Holmlund
Stella Cantica
Mänskliga rättigheter i
klimatförändringarnas
spår.

KUMMELBY KYRKA

Bön tis 10.00 och fre 8.30

Veckomässa ons 7.00

Söndagsskola sön 10.00

Sön 23/10 • 10.00

Mässa
Lasse Svensson
Ceciliakören och Kummelby
damkör sjunger *Messe*
Brève av Léo Delibes info-
gad i mässan, instrumen-
talister.

Sön 23/10 • 18.00

Mässa
Maja Holmberg

Sön 30/10 • 10.00

Mässa
Maja Holmberg
Kummelby Gospel

Sön 30/10 • 18.00

Mässa
Maja Holmberg

Lör 5/11

Alla helgons dag, se sid 18

Sön 6/11 • 10.00

Mässa
Anders Lennse
Kummelby damkör

Sön 6/11 • 18.00

Mässa
Anders Lennse

Sön 13/11 • 10.00

Mässa
William Grönroos
Lovsångsgrupp

Sön 13/11 • 18.00

Mässa
William Grönroos

Sön 20/11 • 10.00

Mässa
Maja Holmberg

Sön 20/11 • 18.00

Mässa
Maja Holmberg

SOLLENTUNA KYRKA

Veckomässa tor 18.30

Morgonbön fre 8.30

Ons 19/10 • 18.00

Barnens gudstjänst i
S:t Larsgården. Lisa Åslund.
Vi avslutar dagens Ons-
dagsöppet med en guds-
tjänst på barnens villkor.

Lör 22/10 • 19.30

Sinnesrogudstjänst,
Tema: Förlåtelse
Jessica Holmgren
Mat i S:t Larsgården
från 18.30

Sön 23/10 • 11.00

Mässa
Staffan Stadell

Sön 30/10 • 11.00

Mässa
Jessica Holmgren
Söndagsskola

Lör 5/11

Alla helgons dag, se sid 18

Sön 6/11 • 11.00

OBS! Mässan sammanlyst
och firas i Rotebrokyrkan
Staffan Stadell

Sön 13/11 • 11.00

Mässa, kyrkornas globala
vecka inleds, tema: Jord att
leva på. Monika Rohdin
Choralen

Ons 16/11 • 18.00

Barnens gudstjänst i
S:t Larsgården.

Lör 19/11 • 18.30

Sinnesrogudstjänst,
Tema: Vid vägskalet
Jessica Holmgren. Mat i S:t
Larsgården från 18.30

Sön 20/11 • 11.00

Mässa, kyrkornas globala
vecka avslutas. Lisa Åslund
Söndagsskola

TUREBERGSKYRKAN

Morgonbön 8.45 tis–fre

Lunchmässa tis 12.30

Bibelmeditation ons 12.30

Torsdagsmässa tor 18.30

Sön 23/10 • 15.00

Mässa
Lasse Svensson
Minigospel

Sön 30/10 • 15.00

Mässa
Lilijana Berg

Lör 5/11

Alla helgons dag, se sid 18

Sön 6/11 • 15.00

Pilgrimsmässa
Erik Olebark Ringheim
Pilgrimsmässa för kör, brass
och församling av E.Hovland
och Britt.G. Hallqvist.
Turebergs kyrkokör, Söder-
törns brass, Magnus Sköld,
orgel, Per Olsson, dir.

Sön 13/11 • 15.00

Mässa
Robert Thysell
Stockholm consort under
ledning av Lars-Åke Levin

Sön 20/11 • 15.00

Mässa
Lilijana Berg

Med reservation för ändringar.
Kyrkportens pressläggningstid
är lång. Kolla gärna eventuella
ändringar www.svenskakyrkan.se/sollentuna.

Tips: Ladda ner appen Kyrkgui-
den för information om andak-
ter/gudstjänster/mässor i din
telefon.

Har jorden råd med oss?

Det skulle krävas mer än tre
jordklot om alla människor
i världen skulle leva som vi i
Sverige. Kyrkornas globala
vecka vill sprida kunskap
om hur klimatförändringar
påverkar.

I Sollentuna uppmärk-
sammars globala veckan
och temat *Jorden vi lever
på* under gudstjänsterna.
I Edsbergskyrkan blir det
tipspromenad och en foto-
utställning.

Tid: 13–20/11

KYRKOHERDEN HAR ORDET

Kyrkporten delas ut av PostNord till 28 463 hushåll i Sollentuna. Tidningen är samhällsinformation enligt PostNords bestämmelser och delas därför ut till alla hushåll, även de som har en dekal med "nej tack till reklam". Svenska kyrkan Sollentuna kan inte påverka detta.

När du inte orkar tro finns Kyrkan och *tror för dej*

IBLAND UNDRAR MAN, hur orkar människor? Människor runt i kring oss, eller som vi bara hört eller läst om – en del drabbas så hårt, är så prövade av sorg och elände. För en del tycks det aldrig ta slut, det är sorg på sorg på sorg... hur orkar de?

MINNEN KOMMER. Jo, jag har begravt barn och ungdomar, det är tungt, och det är tungt med olyckor, när tillvaron på bara en sekund förändras totalt, och det är tungt att begrava människor som inte längre orka leva.

LIVET FÖRÄNDRAT på en sekund – det har varit min roll ibland. Att stå där utanför dörren till ett hem, veta att från den stund, den sekund, när jag ringer på dörrklockan är tillvaron förändrad.

ETT SÄRSKILT MINNE kommer till mig, föräldrar som var på väg och skulle besöka dottern som sommarjobbade i X-stad. En trafikolycka kom emellan. Inte föräldrarna. Dottern. Ännu vid liv, men inte mycket mer. Nu var det min uppgift att vänta i lägenheten och ta emot föräldrarna. En prästkrage på fel ställe. Tillvaron förändrad. För alltid. På en sekund.

JAG FRÅGAR INTE människor i sorgen, "hur orkar ni?" men har med mig frågan hem för mig själv, från olycksplatsen, dödsbudet, dödsbädden. Hur orkar de, när de förlorat sitt barn, sin älskade, sin partner...?

DET ÄR MÄRKLIGT. Jag har mött det så ofta. – *Tack*. Människor, för vilka jag ena stunden varit budbärare om elände, varit med när allt raserats, visar och uttrycker djup tacksamhet. – *Tack*. Inte för eländet, men där var och blev något mer i mötet. Någon mitt i sorgen som bar och var ett tecken om något mer. Hopp? Tröst? Att någon orkade vara med hela vägen?

JAG TYCKER OM att tänka så, när du, jag inte orkar tro, så finns Kyrkan där och *tror* för dig, för mig. Inte tar över, men hjälper mig, just nu när jag inte orkar.

Lasse

Lasse Svensson
kyrkoherde
lasse.svensson@svenskakyrkan.se

Målning: Sven-Bertil Svensson
Foto: Gustaf Hellsing

som vill leka och leva..., *bära och hålla* människor, som Gud älskar.

Jag tänker att det är viktigt att många finns med i detta sammanhang och i denna värld.

PS. En bild kommer för mig, jag tänker på alla dessa ikoner och målningar med barnet Jesus i knät på sin mor Maria.

Som om Gud lagt hela sitt Liv i Kyrkans famn. Och Kyrkan ska *bära och hålla* ... små och stora barn och vuxna som gråter, är rädda, ledsna, *bära och hålla* små och stora barn och vuxna

KYRK⁺ PORTEN

Svenska kyrkan
SOLLENTUNA